

סימן טז

זמן הדלקת נרות יום טוב

רבים תוהים מהו הזמן הראוי להדליק נרות ביום טוב: יש הנוהגים להדליק מבעוד יום בעת כניסת החג, כפי שמדליקים נרות מידי ערב שבת. ויש המדליקים לאחר צאת הכוכבים, כאשר שבים מבית הכנסת, קודם תחילת הסעודה. ויש לעיין מהיכן נובעת מחלוקת זו.

- א -

וסיים: "ונראה לענ"ד שהדין דין עמה, וסודה ברוך וטעמה עידית, ואמרת להעלות על הספר בשמה ותשואות חן חן לה".

ומבואר בדבריו כי הטעם לכך שהנשים מאחרות להדליק נרות ביום טוב, עד שבעליהן שבים מבית הכנסת, נובע מכך שביום טוב שני אכן ראוי לעשות כן, בגלל שאי אפשר להדליק את הנרות קודם לכן, כי מבעוד יום עדיין יום טוב ראשון, ואסור להדליק ביום טוב ראשון לצורך יום טוב שני. ומכאן נשתרוב להן בטעות להדליק את הנרות לאחר תפילת ערבית גם ביום טוב ראשון. אך למעשה הרי אין הדבר נצרך כלל, ואדרבה, עדיף לסיים את כל ההכנות ליום טוב מבעוד יום ואז לקבל את קדושת היום בהדלקת הנרות כדי "שיהא הכל מוכן מיד בבואו מבית הכנסת לביתו, השלחן ערוך והנר דלוק ומיטה מוצעת".

ובשו"ת פרי יצחק (ח"א סימן ו) מפורש כי החיוב להדליק נרות יום טוב

בהקדמה לחיבורו של רבי יהושע פלק הכהן "דרישה" על שו"ע יורה

דעה, הפליג בנו של המחבר, במעלות צדקותה של אמו מרת בילא ע"ה, שהיתה "בקיאה בדיני נשים ובהלכות נדה כמעט מבעלי ההוראה", והביא בתוך דבריו את "מה שהרגישה בטעות הנשים בהדלקתן הנרות ביום טוב, להדליק נרותיהן של יום טוב אחר שהתפללו הקהל ערבית ואחר יציאתם מבית הכנסת לביתם קודם אכילה, וזה אינו נכון. התינה בליל יום טוב של גליות, שהוא ספיקא דיומא ואסור להכין מיום טוב ראשון לשני, ראוי לעשות כן. אבל מה שנמשך מזה שנוהגות לדלוק גם בליל יום טוב ראשון כן, זה אינו נכון. ויותר טוב מדינא להדליק הנרות גם כן קודם תפילת ערבית, ולקבל היום טוב בהדלקתן, הכל כמו שעושים לכבוד שבת, שיהא הכל מוכן מיד בבואו מבית הכנסת לביתו, השלחן ערוך והנר דלוק ומיטה מוצעת".

- ב -

אולם החתם סופר בחידושויו על מסכת שבת (כד, א) רצה להוכיח מדברי הגמרא שם, שלא כדברי אשת הדרישה, שאכן יש סיבה לאַחַר להדליק נרות ביום טוב כאשר חוזרים מבית הכנסת.

במשנה נאמר: "אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב", וטעם הדבר נתבאר בגמרא: "לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב". ומכאן "משמע שזמן הדלקה ביום טוב בלילה אחר שכבר קיבל עליו יום טוב, ודלא כזמן הדלקת ערב שבת שהוא על כרחך מבעוד יום, משא"כ הדלקת יום טוב. דאי סלקא דעתך זמן הדלקת יום טוב הוא מבעוד יום, אם כן לא שייך למיתני סתם אין מדליקין בשמן שרפה ביום טוב, דהא תלמודא דידן לית ליה כהירושלמי דאסור לעשות הבערת קדשים בערב שבת שיהיו מתבערין מאליהן בשבת [ונמצא איפוא, שאין איסור שריפת שמן קדשים בהדלקת נרות יום טוב מבעוד יום], ואם כן מאי טעמא אין מדליקין, אלא על כרחך זמן הדלקה אחר קבלת יום טוב" [ובשל כך אסורה הדלקת הנרות של שמן שריפה ביום טוב "לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב"]. ומתוך כך הסיק החתם סופר: "ומוכח דלא כחכמת אשה הרבנית אשת הדרישה, שקוראה תגר על הני נשי דידן שמדליקין בליל יום טוב".

אולם בהמשך דבריו, ביאר החתם סופר את דברי הגמרא בשבת הנ"ל גם

מבעוד יום, הוא משום כבוד יום טוב. והביא ראייה לכך מדברי הגמרא במסכת שבת (כג, ב) "דביתהו [אשתו] דרב יוסף הות מאחרא ומדלקת לה [נר של שבת סמוך לחשכה]. אמר לה רב יוסף, תניא לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה (שמות יג, כב) מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענן [ויש ללמוד מכך שהיה עמוד האש בא קודם שישקע עמוד הענן, שכך דרך העולם, להדליק האור לפני החשכה]. סברה לאקדומה [בעוד היום גדול]. אמר לה ההוא סבא, תנינא, ובלבד שלא יקדים [דלא מינכרא שהיא של שבת] ושלא יאחר". ומדברי הגמרא כתב הפרי יצחק: "משם נלמוד דיש להקדים על כל פנים להדליק קודם שקיעת החמה והוא מכלל כבוד שבת. לפי זה נראה דהוא הדין לענין הדלקת נר בערב יום טוב, דהוא מצוה גם כן כמו בשבת, וצריך לברך על הדלקתה. גם כן יש להקדים ולהדליק קודם שקיעת החמה כמו בערב שבת, והוא מכלל כבוד יום טוב".

וכן נקט המנחת אלעזר (נימוקי אורח חיים סימן תקכט אות א) "וכן נמצא בתשובת האחרונים ליוזר ולהזהיר לבני ביתו משום כבוד יום טוב בכניסתו, שידליקו הנרות ביום טוב ראשון בתחילת בין השמשות, כדי שיכנסו ליום טוב באורה ושמחה, ויקבלוהו בכבוד ועונג כמו בשבת ולא בחשיכה".

לדעת אשת הדרישה שיש להדליק נרות יום טוב מבעוד יום: "דלשיטתה אזלה ההיא רבנית זצ"ל, דכתבה דביום טוב תקדים הברכה [על הדלקת הנרות] עובר להדלקה, ותקבל עליה יום טוב ומה בכך. ואם כן לפי זה שפיר יש לומר גם משנתנו ס"ל דמדליקים בערב יום טוב מבעוד יום, אלא שמקדימים הברכה, וכבר קיבלה עליה יום טוב ושוב לא תדליק בשמן שרפה". כלומר, גם אם זמן הדלקת נרות יום טוב הוא מבעוד יום, אולם מאחר וקודם להדלקת הנרות מברכים על ההדלקה כדי שתהיה המצוה "עובר לעשייתן", ובברכה מקבלים את קדושת היום טוב. יוצא שהדלקת הנרות נעשית כבר ביום טוב, ולכן אין להדליק בשמן שריפה "לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב".

- ג -

המנהג לאַחַר את הדלקת הנרות ביום טוב מובא במטה אפרים (סימן תרכה סע' לג) ובפירושו אלף למטה (ס"ק נא) כתב: "נראה שמנהג זה יצא להם, לפי שלפעמים הרבה מזדמן ליל טבילתה ביום טוב, ואז צריכה לעשות כן, כמו שנתבאר לקמן [כוונתו לדבריו בסימן תקצ"ט סע' י' "אם אירע ליל טבילתה לא תדליק מבעוד יום קודם שתלך לבית הטבילה, וכמו שנהוג בערבי שבתות, אלא תמתין עד שתבוא מבית הטבילה ותדליק". ונמצא שבגלל הטבילה היא נאלצת להדליק את הנרות

יותר מאוחר], ולכן הושוו מידותיהם לעשות כן בכל יום טוב. וגם שאם תמיד תדליק מבעוד יום ובליל טבילתה לא תדליק עד ביאתה מבית הטבילה, יהיה הרגש גדול לבני הבית, ומנהגם להסתיר ליל טבילתה כמבואר ביורה דעה סימן קצ"ח. ולכן אינם מדליקים בכל יום טוב עד ביאתם מבית הכנסת".

ועוד כתב האלף למטה: "ואפשר כיון שרובם הולכים לבית הכנסת, ואין איש בבית רק המשרתות שצריכים לבשל ולשמור הבית, לא חששו להדליק משום כבוד יום טוב".

מכאן מקום, לאחר שהביא האלף למטה את טעמי הנוהגים להדליק נרות יום טוב מאוחר, כתב: "אך באמת אין זה כדאי לאַחַר המצוה שהוא בתחילת כניסת היום טוב".

ובן נקט המטה אפרים, שהביא את המנהג לאַחַר את ההדלקה, וכתב: "אמנם יש להנהיג הנשים שידליקו טרם צאתם מביתם לבית הכנסת כמו בערב שבת".

גם החיד"א הביא בספרו שם הגדולים (מערכת ו אות ז) את דברי בנו של הדרישה בשם אמו, וכתב כי דיברה כהלכה "ועתה לא מפיה אנו חיים, כי אם מחכמת אדם מהר"ר יוזפא [בנה] גברא בגוברין, ובחכמתו מסכי"ם הולך על הדין ועל האמת".

- ד -

הלילה, אין בכך כלום, כמו שמדליקות בערב שבת מבעוד יום ומברכות. ואדרבה, בעיני הוא יותר מצוה ממה שנוהגות הנשים שאינם מדליקות עד לאחר תפילת ערבית, ואז בכואם מבית הכנסת לביתם הם יושבי חשך, ואין זה נכון בעיניי."

ומבואר בדברי הלבוש והשל"ה שאין איסור "הכנה" בהדלקת נרות יום טוב שני מבעוד יום, דהיינו בשלהי היום הראשון של יום טוב, שכן גם בזמן זה [בשלהי היום הראשון] שכבר מתחיל להחשיך, יש צורך בנרות כדי להאיר את החשכה. וזהו "דלא כמו שכתב בהקדמת דרישה", שאסר להדליק נרות יום טוב שני מבעוד יום משום איסור "הכנה" מ"יו"ט ראשון ל"יו"ט שני.

ברם בפירוש קצה המטה על ספר מטה אפרים (סי' תרכה ס"ק מז) הקשה על דבריהם: "והנה באמת צריך עיון קצת להתיר להדליק הנרות לכבוד יו"ט שני של גלויות סמוך לחשיכה משום שחשוב צורך אותו שעה ואמרינן דלא הדליקו כלל לצורך הלילה ולא מקרי מכין מיום טוב לחברו... דאילו הדליקו ביום טוב נרות ביום לצורך היום, כגון בבית אפל וכדו' בוודאי לא היינו מברכין עליהם. ואם משום שלא יהא בכלל יושבי חשך, בוודאי נכון להדליק נר אחד סמוך לחשיכה לצורך אותו שעה, וכשתבוא לביתה מבית הכנסת תדליק הנרות ותברך עליהם". לדעתו, הצורך להאיר את חשכת הבית בשלהי היום טוב הראשון, אינו סיבה לחייב ברכה

והנה בדברי אשת הדרישה נתבאר כי ביום טוב שני יש לאַחַר את הדלקת הנרות עד תפילת ערבית, בגלל שאי אפשר להדליק את הנרות קודם לכן, כי מבעוד יום עדיין יום טוב ראשון ואסור להדליק ביום טוב ראשון לצורך יום טוב שני.

או"ם הלבוש (או"ח סימן תפח) כתב: "נוהגים להדליק נרות משחשיכה אפילו קודם ברכו, משום דמשחשיכה צורך עכשיו הוא, ולא מקרי מכין מיום טוב לחברו. ובבית הכנסת נוהגים להדליק אפילו מבעוד יום, דבבית הכנסת מצוה הוא לעולם אפילו ביום". וביאר האליה רבה (ס"ק ז) "להדליק משחשיכה, פירוש סמוך לחשיכה. ומשמע שיש לנשים לברך ולהדליק אף ליל שני קודם הליכה לבית הכנסת כשהוא סמוך לחשיכה. וכן כתב בשל"ה, וסיים שהוא יותר מצוה ממה שנוהגים להדליק בכואם לביתם שהוא יושבי חושך, ע"כ. וזה דלא כמו שכתב בהקדמת דרישה ל"יו"ט".

דברי השל"ה אליהם ציין האליה רבה, נמצאים בחידושי למסכת פסחים (דף כג ד"ה ושמתח בהגך) וז"ל: "נשאלתי אם רשאות הנשים להדליק הנרות ביום טוב ראשון של גלויות לצורך ליל יום טוב שני. והשבתי להתיר, שכשם שמותר להדליק נרות בבית הכנסת ביום טוב ראשון לצורך הלילה, ואינו נקרא נר של בטלה, שהרי יש בהדלקתו מצוה באותו שעה, הוא הדין להני נשי. ואף על פי שמברכות לצורך

על כך. כי השוהה בבית אפל ביום טוב ומדליק נרות כדי להאיר את האפלה, ודאי אינו מברך על כך. ואפילו אם היינו אומרים שצריך להדליק ולברך על הארת הבית האפל, די בהדלקת נר אחד ולא יותר. ועל כן יש חשש איסור "הכנה" מיו"ט ראשון ליו"ט שני בהדלקת הנרות ביום טוב שני מבעוד יום.

והמנחת אלעזר (נימוקי אורח חיים סימן תקטז אות א) כתב כי "בליל יום טוב שני נוהגים הנשים שמאחרין להדליק משום שאי אפשר להקדים ולהדליק בין השמשות. [א] משום כבוד ב' הימים, דיום טוב ראשון נדחה על ידי זה, כמו שרוצין לדחות, ואין ממתינין עד כלותו סוף בין השמשות. [ב] וגם משום כבוד יו"ט שני, כיון שמברכין הברכה אז בעת שהוא ספק יו"ט ראשון, אז יהיה נראה כולזול ליו"ט שני, כמו שאין רוצין לברך ביו"ט להדליק נר של יו"ט, על כן מברכין רק בשעה שהוא עוד ספק יו"ט ראשון, וכמובן".

- ה -

ונראה להוסיף בביאור בטעם הנוהגים להדליק נרות יום טוב מבעוד מועד, בהקדם בירור גדר הדלקת נרות שבת.

בתחילת פרק ל' מהלכות שבת, מונה הרמב"ם את מצוות השבת: "ארבעה דברים נאמרו בשבת, שנים מן

התורה ושנים מדברי סופרים, והן מפורשין על ידי הנביאים. שבתורה, זכור ושמור. ושנתפרשו על ידי הנביאים, כבוד ועונג, שנאמר (ישעיהו נח, יג) וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד". ויש לדון האם מצות הדלקת נרות שבת היא משום קיום מצות כבוד שבת או עונג שבת.

והנה הרמב"ם כתב בפרק ה' מהלכות שבת (הלכה א) "ואחד אנשים ואחד נשים, חייבים להיות בבתיהם נר דלוק בשבת. אפילו אין לו מה יאכל, שואל על הפתחים ולוקח שמן, ומדליק את הנר, שזה בכלל עונג שבת". ולעומת זאת, בפרק ל' מהלכות שבת (הלכה ד) כתב: "וצריך לתקן ביתו מבעוד יום מפני כבוד השבת, ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך ומיטה מוצעת, שכל אלו לכבוד שבת הן". והדברים תמוהים וטעונים ביאור:

[א] מדוע כפל הרמב"ם את דין הדלקת נרות בשני מקומות בהלכות שבת.

[ב] גדר המצוה צ"ב, האם הדלקת הנרות היא מדין כבוד שבת או מדין עונג שבת.

[ג] בחידושי הגר"ח מבריסק (סטנסיל סימן יא) הוסיף והקשה: "ולשון הרמב"ם צ"ע שבפרק ה' כתב שדין הדלקת נר שבת דווקא בשבת, ובפרק ל' כתב שחיוב ההדלקה הוא מבעוד יום".

[ד] ועוד הקשה הגר"ח: "על מה שכתב [הרמב"ם] מבעוד יום, היאך שייך

הדלקה בשבת, דוודאי צריך להדליק מבעוד יום כיון ששבת אסור להדליק".

קושיא זו הקשה גם רבי בצלאל ז'ולטי, רבה של ירושלים (משנת יעבץ סימן לד) על דברי הרמב"ם (הלכות שבת פ"ה ה"ג) "המדליק צריך להדליק מבעוד יום קודם שקיעת החמה", וז"ל: "ולכאורה צ"ע דמאי חידוש הוא שצריך להדליק מבעוד יום קודם שקיעת החמה, הלא פשיטא שאין מצות הדלקת נר שבת שהיא מדרבנן דוחה איסור הבערה בשבת".

- 7 -

ומתוך כן ייסד הגר"ח: "ונראה לי דבהלכות אלו הם שני דינים נפרדים, דבחייב הדלקה יש שני דינים: חדא משום עונג שבת, וגם משום כבוד שבת. והם חלוקים בדיניהם: דדין עונג שייך בשבת עצמו, וכמו שאר דינים של עונג כמו אכילה ושתייה. מה שאין כן בדין כבוד שבת, שהחייב הוא כבר מבעוד יום, שזהו גם כן מכלל כבוד שבת, וגם אם יצויר הדלקה בשבת עצמו, אינו מתקיים בזה דין כבוד שבת".

ההבדל בין קיום מצות כבוד שבת ומצות עונג שבת הוא, ש"עונג הוא בשבת עצמו, וכבוד הוא בערב שבת" [לשון ביאור הגר"א באו"ח סי' תקכ"ט ס"ק ה]. ואשר על כן בהדלקת נרות בשבת, יש להדליק נרות מבעוד יום מדין כבוד השבת, כשם שצריך להכין מבעוד יום

שולחן ערוך ומטה מוצעת, שזהו כבוד שבת שדברים אלו יהיו מוכנים קודם השבת. והיות הנר דלוק בשבת עצמה הוא מכלל העונג, שיהיה נר דלוק בשבת, ככל דיני העונג, כגון אכילה ושתייה השייכים בשבת עצמה.

ועל פי זה יישב הגר"ח את דברי הרמב"ם: "דבפרק ה' מיירי בדין עונג, וכמו שכתב שם שזה בכלל עונג שבת, וזה החייב שייך דווקא בשבת עצמו. מה שאין כן בפרק ל', דשם מיירי בחייב הדלקה מדין כבוד שבת, וכדמוכח מהא דכלל בהדי דכבוד ומסיים שכל אלו לכבוד שבת".

ולאור האמור ביאר המשנת יעבץ את דברי הרמב"ם "המדליק צריך להדליק מבעוד יום קודם שקיעת החמה", שכוונתו "להשמיענו דמה שצריך להדליק מבעוד יום, זה לא משום שבליל שבת אסור להדליק את הנר, אלא שהוא מעצם קיום המצוה של הדלקת נר שבת, כיון שהוא בכלל כבוד שבת, וכבוד הוא מבעוד יום בערב שבת". אין זה ייתור לשון, אלא אדרבה, בפרק זה העוסק בחייב הדלקת נר מדין עונג, ביקש הרמב"ם להדגיש שבנוסף על חייב הדלקת הנרות מדין עונג, יש חייב להדליק את הנרות מבעוד יום גם מדין כבוד שבת.

היוצא מן הדברים, לדעת הרמב"ם חייב הדלקת נרות שבת נובע הן מדין "כבוד שבת" והן מדין "עונג שבת".

- ז -

ומעתה יש לדון בגדר חיוב הדלקת נרות ביום טוב.

בהגהות מיימוניות (הלכות שבת פ"ה אות א) כתב: "וכן ביום טוב נהגו להדליק נר, וכן איתא בירושלמי פרק המביא כדי יין, המדליק נר ביום טוב צריך לברך אשר קידשנו במצוותיו וצונו להדליק נר של יום טוב [יעו' בערוך השלחן (סי' רסג סע' יב) שכתב כי לא מצא את הדברים בירושלמי שלפנינו]. ובפרק הרואה בירושלמי גרסינן, להדליק נר לכבוד יום טוב, ודכוותיה בשבת אומר לכבוד שבת".

והנה הרמב"ם כתב בהלכות יום טוב (פרק ו הלכה טז) "כשם שמצוה לכבד שבת ולענגה, כך כל ימים טובים, שנאמר (ישעיהו נח, יג) לקדוש ה' מכובר. וכל ימים טובים נאמר בהן (ויקרא כג, ב) מקרא קדש, וכבר בארנו הכיבוד והעינוג בהלכות שבת". ועל פי זה כתב המשנת יעבץ [בהמשך דבריו המובאים לעיל אות ו] כי "לדעת הרמב"ם שנו של שבת הוא גם משום עונג שבת וגם משום כבוד שבת, אם כן גם נר של יום טוב הוא משום עונג ומשום כבוד, שהרי גם ביום טוב יש מצות עונג וכבוד כמש"כ הרמב"ם בהלכות יום טוב. והנפקא מינה, שגם נר של יום טוב צריך להדליק מבעוד יום, כיון שכבוד הוא מערב יום טוב".

אולם המאירי כתב בחידושיו על מסכת שבת (כג, ב ד"ה כבר ביארנו) כי הדלקה

ביום טוב אינה מבעוד יום, אלא בעיקר יום טוב". וכנראה הדבר נובע מכך, שלדעת המאירי חיוב הדלקת נרות בשבת וביום טוב הוא רק מדין עונג, ולא מדין כבוד השבת והיום טוב, וזאת כדי שיהיה לו נר דלוק כליל שבת ויום טוב בשעת הסעודה. ולכן בשבת שאסור להדליק כליל שבת, חייב להדליק את הנרות מבעוד יום, כדי לקיים את מצות העונג כליל שבת. אולם ביום טוב, מאחר ואפשר להדליק גם כליל החג, אין חיוב להדליק את הנרות מבעוד יום, אלא רשאי גם להדליק כלילה, כאשר חוזר מבית הכנסת, כדי שיהיה נר דלוק על שולחנו בשעת הסעודה.

- ח -

נפקא מינה במחלוקת הרמב"ם והמאירי, האם חיוב הדלקת נר בשבת ויום טוב הוא משום כבוד ועונג השבת ויום טוב או רק מדין עונג שבת ויום טוב, היא כאשר האשה לא הדליקה את נרות בזמן, כדוגמת המובא בדברי המג"א (אר"ח סי' רסג ס"ק יא) וז"ל: "כתב מהר"ש בשם מהר"מ ז"ל, כשיש חופה בערב שבת ומאחרים בה עד אחר שקיעת החמה, והאשה אינה רוצה לקבל שבת לפני החופה, אז תדליק הנר בלא ברכה קודם החופה, ואחר כך בחשיכה תפרוש ידיה על הנרות ותברך. או תאמר לעכו"ם להדליק אחר החופה, והיא תברך". כאשר הנשים היו הולכות לחופה בערב שבת ולא הדליקו את הנרות קודם החופה, והחופה התארכה עד לאחר שקיעת החמה,

לאחר שכבר קיים המצוה. ואם כן תמוה מאד, היאך כתב מהר"ש שאפשר לקיים את מצות הדלקת הנרות ולברך כמה שעות לאחר מכן, והרי אין זה "עובר לעשייתן".

אולם לפי המתבאר בדעת הרמב"ם שבהדלקת נרות שבת מתקיימות מצות כבוד שבת ועונג שבת, ומצות עונג שבת היא בשבת, קושיא זו מעיקרא ליתא. שכן בשעה שמברכת לאחר השקיעה על הדלקת הנרות, שפיר הברכה "עובר לעשייתן" - לקיום מצות עונג שבת, שזמן קיומה הוא בשבת.

- ט -

ידועים חילוקי המנהגים האם נשים תברכנה "שהחיינו" בהדלקת נרות יום טוב.

בשו"ת שאילת יעב"ץ (סימן קז) כתב: "ויפה כיון לענ"ד לערער על מנהג הנשים המברכות שהחיינו על הדלקת נר דיום טוב, וטענותיו גדולות מחמת שלא נזכר בשום פוסק [רק בקיצור של"ה דודאי לאו בר סמכא הוה]. ועוד דלא עדיף מברכת שהחיינו דעשיית סוכה שנזכר בש"ס, ואנו סומכים על של קידוש, הא ודאי קשיא טובא [כלומר, יש ללמוד ממה שמברכים שהחיינו בסוכות רק בשעת הקידוש, ולא קודם לכן, שעדיף לסמוך את ברכת השחיינו לקידוש, ואין לברך שהחיינו בשעת הדלקת הנרות אלא להמתין ולברך בקידוש]. וחיי דמר, שמיום עמדי על דעתי

נחלקו הפוסקים כיצד תנהג. לדעת המהר"ש בשם מהר"מ, תדליק את הנרות בעוד היום גדול ללא ברכה, ולאחר השקיעה, כשתחזור לביתה, תפרוש ידיה על הנרות ותברך. ואילו המג"א הביא שבבואה לביתה לאחר השקיעה היא יכולה לומר לעכו"ם שידליק את הנרות, והיא תברך על הדלקתו.

ונראה כי שורש מחלוקתם תלוי במחלוקת הרמב"ם והמאירי בגדר הדלקת נר שבת.

לפי הרמב"ם שחיוב הדלקת נר בשבת הוא גם משום כבוד השבת, עליה לנהוג כדעת המהר"ש ולהדליק את הנר מבעוד יום כדי לצאת ידי חובת כבוד השבת, שהיא מקיימת במעשה ההדלקה קודם השבת [ואילו את הברכה תברך לאחר השקיעה].

אולם לפי המאירי, שחיוב הדלקת נר בשבת הוא רק משום עונג שבת שיהיו נרות בשעת הסעודה, ואין חיוב להדליק נרות מבעוד יום משום כבוד השבת, אין כל מניעה לומר לעכו"ם להדליק את הנרות לאחר שקיעת החמה, כי גם באופן זה שפיר מתקיימת מצות עונג שבת, בהיות הנר דלוק בשעת הסעודה.

והנה המג"א הקשה על המהר"ש: "ותמוה, דלא שייך ברכה בדלוקה ועומדת". וביאור הקושיא, ברכה על מצוה צריכה להיות "עובר לעשייתן", דהיינו קודם עשיית המצוה, ואי אפשר לברך

היה גם כן דבר תמוה בעיני, ורציתי למחות באשתי מטעם זה, ואע"פ כן לא עשיתי מעשה והנחתי לה מנהגה המוחזק בידה, כי באמת חשש ברכה לבטלה אין כאן לענ"ד. על כן אמרתי לעצמי הנח להן מנהגן שהוא ירושה להן מאבותיהן, ועשו כן בפני גדולי עולם ז"ל".

דברי השאילת יעבץ הובאו בקיצור בהגהות רעק"א על גליון השלחן ערוך (סי' רסג סעי' ה) "יש מקומות שהנשים נוהגות לברך זמן [שהחיינו] בהדלקת נר יום טוב, ואין לזה יסוד, מיהו אין למחות בהן בחזקת היד". וכן נפסק במשנה ברורה (שם ס"ק כג) "ואין צריך לברך זמן על ההדלקה, מיהו במקום שנהגו אין למחות בידן". ואמנם יש להבין מדוע לא תברכנה הנשים שהחיינו בשעת הדלקת הנרות ביום טוב.

ובשו"ת התעוררות תשובה (ח"ג סימן רסג) ביאר: "ולי נראה דודאי אין נחשב הדלקת נר יום טוב כמו מצוה הבאה מזמן לזמן, כיון שנר שבת שהיא בכל שבוע ושבוע דומה ממש למצות נר יום טוב, וכדאיתא במגן אברהם (סי' תרצב סק"א) דלכן לא יברך על מצות סעודת פורים שהחיינו כיון ששכיח סעודת מצות כזה בשבת ויום טוב". ומתבאר בדבריו, שאין חיוב לברך "שהחיינו" על מצות הדלקת הנרות בגלל שהיא "מצוה הבאה מזמן לזמן", כי הרי מדליקים נרות בכל שבת, ומשום כך בהדלקת נר ביום טוב לא ניכרת

"התחדשות" מזמן לזמן, שכן הדלקה זו דומה להדלקת הנרות בשבת [וכפי שכתב המג"א, שאין מברכים "שהחיינו" על סעודת פורים "דזהו דבר הנהוג בכל יום ובכל שבת ויום טוב", ולכן לא ניכרת בזה "התחדשות" מזמן לזמן].

ע"פ דברי ההתעוררות תשובה נראה לתלות את חילוקי המנהגים האם מברכים "שהחיינו" על הדלקת נרות יום טוב, במחלוקת הרמב"ם והמאירי בגדר הדלקת נר שבת ויום טוב. כי דברי ההתעוררות תשובה נכונים רק לדרכו של הרמב"ם, שהדלקת נרות יום טוב דומה להדלקת נרות שבת, כי בשניהם יש להדליק מבעוד יום כדי לקיים גם את מצות כבוד השבת והיום טוב, ושפיר שייך נימוקו של ההתעוררות תשובה שאין לברך "שהחיינו" על הדלקת נרות יום טוב, שכן בהדלקת נרות ביום טוב לא ניכרת "התחדשות" מזמן לזמן, ולכן אין לברך "שהחיינו" על ההדלקה.

אולם לפי המאירי, שחיוב הדלקת הנרות בשבת ויום טוב הוא רק משום עונג שבת ויום טוב, יש הבדל בין זמן הדלקת הנרות בשבת שהוא מבעוד יום, ובין זמן הדלקת נרות ביום טוב, שאפשר להדליק גם בליל החג ואין חיוב להדליק את הנרות מבעוד יום. ולפי זה נמצא שאכן יש "התחדשות" בהדלקת נרות יום טוב "מזמן לזמן", כי הדלקה זו שונה במהותה מהדלקת נרות בכל שבת.

[**וראיתו** בספר מעיל שמואל (סימן יג) שהביא את דברי המג"א הנ"ל שאין מברכים "שהחיינו" על סעודת פורים בגלל "דזהו דבר הנהוג בכל יום ובכל שבת ויום טוב", ודייק מדברי השל"ה [המובאים במג"א שם] כי לדעת השל"ה גם בדבר הנהוג בכל יום יש חיוב לברך שהחיינו, אם המצוה באה מזמן לזמן. וביאר את מחלוקתם: "דהמג"א סובר דדבר הבא מזמן לזמן, נתפעל ונתרגש האדם בשמחה בהגיעו לזמן הזה, ושייך ברכת שהחיינו, אבל דבר הנהוג בכל יום אין האדם נתפעל ונתרגש מזה ולא שייך ברכת שהחיינו. והשל"ה סובר דאע"ג שהוא דבר הנהוג בכל יום, אפילו הכי כשמגיע הזמן שהוא מצוה, נתפעל ונתרגש האדם מהמצוה שהיא מזמן לזמן, ושייך ברכת שהחיינו". ועל פי דבריו מבוארת מחלוקת הפוסקים האם מברכים "שהחיינו" על הדלקת נרות יום טוב, והסוכרים שמברכים שהחיינו נקטו כדעת השל"ה, שגם בדבר הנהוג בכל יום, אם בשעה שמגיע הזמן הוא "מתפעל ונתרגש מהמצוה שהיא מזמן לזמן" - אפשר לברך שהחיינו.

ופברת השל"ה מוטעמת על פי חידושו של הב"ח (או"ח סימן כט סע' ב) "דלענין ברכת שהחיינו דווקא שבאה על שמחת לבו של אדם, שזכה לזמן הזה לקיים המצוה, בהא ודאי יש לו רשות לברך, וכדאמר בפרק בכל מערבין (מ, ב) אקרא חדתא. אבל לענין שאר ברכות אין לברך היכא דאיכא פלוגתא דרבנותא". ומבואר בדברי הב"ח יסוד מחודש בגדר

ברכת 'שהחיינו' - שברכה זו שונה מכל הברכות האחרות, בגלל שהיא באה על "שמחת לב האדם". ולכן בברכה זו לא חל הכלל "ספק ברכות להקל", כי גם כאשר יש ספק הלכתי אם לברך שהחיינו, אך האדם עצמו מרגיש שמחה בלבו, ודאי ש"הרשות בידו" לברך. ומעתה גם בברכת שהחיינו על הדלקת הנרות ביום טוב, אם בשעת ההדלקה האשה "מתפעלת ומתרגשת מהמצוה שהיא מזמן לזמן" - רשאית לברך שהחיינו].

- י -

ממוצא הדברים נראה לבאר את טעם המנהג להקדים להדליק נרות יום טוב מבעוד יום, על פי חידושו של רעק"א בדין חיוב נשים במצות עונג יום טוב.

בשו"ת רבי עקיבא אייגר (סימן א) נשאל בנדון אשה ששכחה לומר יעלה ויבוא בברכת המזון ביום טוב, ופסק רעק"א: "כמדומה הייתי מורה ובא, דכל מרבית ביתו אנשים יחזרו לברך, אבל לא הנשים והבנות. וטעמא דידי, משום דיש לי לדון דאשה מותרת להתענות ביו"ט, דאיסור תענית ביו"ט נראה שהוא מדין עונג וכן הוא ברמב"ם, והרי מצות עונג הוא בכלל מצות עשה דעצרת תהיה לכם, דדרשינן מיניה חציו לה' וחציו לכם, ואם כן לא תהא מצוה זו עדיפא מכל מצות עשה שהזמן גרמא שנשים פטורות, ומה דאשה מחוייבת במצוה דיו"ט הוא רק בלא תעשה, דלא תעשה כל מלאכה, אבל לא

במצות עשה דיו"ט. וכיון דאינה במצות תענוג, מותרת להתענות. וממילא אם שכחה להזכיר של יו"ט בברכת המזון אין צריך לחזור ולברך, דהוי יו"ט גבי דידהו כמו ראש חדש לגבי דידן. זולת בשבת אם שכחה לומר רצה, דכיון דמחוייבת במצות עשה דקידוש מהקישא דזכור ושמור, מחוייבת גם כן בכל מצוות עשה דשבת, וממילא מחוייבת גם כן במצות עונג ואסורה להתענות, על כן צריכה לחזור ולברך, כנלע"ד.

ומתבאר בדברי רעק"א שיש הבדל יסודי בין חיוב נשים בעונג בשבת שבו הן חייבות, לבין חיובן במצות עונג ביום טוב שהן פטורות, בגלל שביום טוב חיוב העונג לא גרע מכל מצות עשה שהזמן גרמא, אשר נשים פטורות [ומאחר ונשים אינן מצוות על עונג יו"ט מותר להן להתענות ביו"ט, וכפי שהוסיף וביאר זאת רעק"א ב"השמטות" שנדפסו בסוף השו"ת: "וכיון דאין אכילת פת תלוי בחיוב שמחה, יש לומר דאין נשים חייבות במצות אכילת פת ביו"ט דהוי מצות עשה שהזמן גרמא". ומכאן נובע ההבדל בדיני ברכת המזון שאם שכחה לומר בשבת רצה, עליה לשוב ולברך ברכת המזון, אך אם שכחה לומר יעלה ויבוא ביום טוב אינה צריכה לחזור].

- יא -

על דברי הרעק"א הקשה הגר"ש רזובסקי (ספר זכרון שמואל סימן לב אות ז)

"צריך עיון קצת דאם כן ליפטרו נשים ביו"ט מדין הדלקת נרות, ואף שהדלקת נר הוא דין מיוחד דהרי מברכינן עלה, אבל מכל מקום יסוד החיוב הוא משום כבוד ועונג, וכמבואר ברמב"ם פ"ה מהלכות שבת ה"א ופ"ל הט"ז, וכיון דנשים פטורות ממצות עונג וכבוד, אם כן ליפטרו גם מהדלקת נרות". לפי רעק"א שנשים פטורות מחיוב עונג ביו"ט, תמוה מדוע הן חייבות להדליק נרות ביו"ט, שהרי חיוב הדלקת הנרות הוא משום עונג, שהן פטורות ממנו.

ותירין הגר"ש: "דיש לחלק בין דין כבוד לדין עונג, דעונג הוי מצות עשה שהזמן גרמא, אבל כבוד יו"ט לא חשיב הזמן גרמא. וטעמא דמילתא, שהרי גם בחול חייב לכבד את היו"ט דזהו כבודו של יו"ט, וכדחזינן דמשום כבוד שבת ויו"ט צריך שיהא מוכן מבעוד יום, וכדאיתא בר"מ ז"ל פרק ל' מהלכות שבת ה"ה, וצריך לתקן ביתו מבעוד יום מפני כבוד השבת, ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך ומיטה מוצעת, שכל אלו לכבוד שבת הן. אבל עונג חייב להתענג בשבת ולהכי הוי מצות עשה שהזמן גרמא, וצ"ע בזה". ומבואר בדבריו, כי לשיטת רעק"א שנשים אינן מחוייבות במצות עונג שבת, משום שזו מצות עשה שהזמן גרמא, אמנם מדין "עונג" אינן מחוייבות להדליק נר שבת, אולם מצד חיובן בכבוד שבת, שאינה נחשבת כמצות עשה שהזמן גרמא, עליהן להדליק את נרות היום טוב.

ומעתה נראה כי על פי המבואר בשיטת רעק"א, שכל חיוב הנשים בהדלקת נרות יום טוב הוא רק מדין כבוד היו"ט, עליהן לדקדק להדליק את הנרות מבעוד יום ברוקא, כדי לקיים את מצות כבוד היום טוב, הנעשית קודם היום טוב. ואדרבה, אם יאחרו להדליק את הנרות בליל התקדש החג, שאז יש בהדלקת הנרות רק עונג, לכאורה לא תוכלנה לברך על הדלקתן, משום שאינן מחוייבות במצות עונג יום טוב.

ולאור זה יוצא כי איש הנצרך להדליק נרות יום טוב, אינו מוכרח להדליק את הנרות מבעוד יום מטעם זה, שהרי הוא וודאי מחוייב גם במצות כבוד יום טוב וגם במצות עונג יום טוב, ויוכל להדליק את הנרות בבואו לביתו מבית הכנסת.

- יב -

ונראה לבאר בדרך נוספת את חילוקי המנהגים בזמן הדלקת נרות יום טוב.

הערוך השלחן (או"ח סי' רסג סעי' יב) כתב שחיוב הדלקת נרות יום טוב הוא מדין השמחה ביום טוב, כדבריו: "כשם שבשבת מצווים בהדלקת נרות, כמו כן ביום טוב, דפשיטא דיום טוב הוא זמן שמחה, ואין שמחה בלא אור".

והנה התוספות במסכת כתובות (מז, א ד"ה דמסר) הקשו כיצד רשאי האב למסור את בתו לקידושין ביום טוב, והרי אין

נושאים נשים במועד משום "דאין מערכין שמחה בשמחה". וכתבו התוספות בתירוץ הראשון "דהכא איירי שעה אחת קודם יום טוב, שהוא כיום טוב לענין מלאכה". והיינו שמדובר שהנישואין היו בזמן "תוספת" יום טוב, ואין איסור להינשא בזמן זה, משום שאין חיוב שמחה בשעה זו. ועוד תירצו התוספות: "אי נמי, כשמסרה האב לשלוחי הבעל או נישואין בלא סעודה, אע"ג דאמר בהחולץ (יבמות מג, ב) דנישואין בלא סעודה איכא שמחה, לא חשיבא שמחה כולי האי שיהא אסור לישא ביו"ט מטעם זה". ומשמע כי לפי תירוץ זה, בזמן "תוספת" יום טוב, שפיר יש חיוב שמחה, ולכן נצרכו לתרץ באופן שהנישואין היו בלא סעודה או באופן שמסר האב את בתו לשלוחי הבעל שיקדשוה, שאז אין שמחה כל גדולה, ולכן אינו נחשב כ"מערב שמחה בשמחה".

נמצא איפוא, כי נחלקו תירוצי התוספות, האם יש חיוב "שמחה" בזמן תוספת יום טוב.

ומעתה נראה כי הנוהגים לאַחר את הדלקת הנרות ביום טוב, סוברים כהתירוץ הראשון בתוספות בכתובות, שאין חיוב "שמחה" בזמן תוספת יום טוב. ולכן אין ראוי להדליק את הנרות מבעוד יום - בזמן ה"תוספת", שהרי חיוב הדלקת נרות יום טוב הוא מדין השמחה ביום טוב, ובשעה זו עדיין אין חיוב שמחה.

ואילו הנוהגים להדליק את הנרות מבעוד יום, סוברים כהתירוץ השני

בתוספות בכתובות, שיש חיוב "שמחה" גם ה"תוספת", ולקיים את מצות שמחת יום בזמן תוספת יום טוב, ולכן ניתן להדליק את הנרות גם מבעוד יום - בזמן טוב באור הנרות, שכן כבר בזמן זה יש חיוב "שמחת יום טוב".

סוף דבר: נשים רבות נוהגות להדליק נרות יום טוב לאחר צאת הכוכבים, כאשר הגברים שבים מבית הכנסת, קודם תחילת הסעודה (מנהג זה שכיח במיוחד בקהילות החסידים). אולם אשת הדרישה עוררה על כך שמן הראוי להדליק את הנרות ביום טוב מבעוד יום בעת כניסת החג, כפי שמדליקים נרות מידי ערב שבת. ונתבאר לעיל טעמי המנהגים ושורשם.

ולמעשה כתב בשו"ת יחודה דעת (ח"א סימן כח) לאחר שהביא את דעות הפוסקים בנדון, כי "הנשים שנוהגות להדליק הנרות של יום טוב בלילה, יש להן על מה שיסמוכו. ומכל מקום הרוצות להחמיר ולהדליק נרות של יום טוב מבעוד יום, תבוא עליהן ברכה".

ובספר שמירת שבת כהלכתה (פרק מד סע' ב) כתב: "לכתחילה יש להדליק נרות יום טוב שעה קלה קודם שקיעת החמה, בדומה להדלקת נרות שבת. ואולם יש הנוהגים להדליק את הנרות בבואם מבית הכנסת, קודם הסעודה. ובהערה (שם) הביא בשם הגר"ב ז'ולטי "שמיישב מנהג העולם להדליק עם הלילה, ודווקא בחור"ל שנוהג יו"ט שני, ואסור להדליק את הנר של יו"ט שני מבעוד יום, ולכן נהגו להדליק גם את הנר של יו"ט ראשון רק בלילה, גזירה משום יו"ט שני. ובארץ ישראל שנוהג רק יו"ט אחד בלבד, יש להורות להדליק נר של יו"ט מבעוד יום, וזה משום כבוד יו"ט".

אמנם כבר הובא לעיל, כי גם בנדון זמן הדלקת הנרות ביום טוב שני, נחלקו הפוסקים האם מותר להדליק מבעוד יום או רק משחשכה.

ענף ב - זמן הדלקת נרות בחג השבועות

- יג -

עד צאת הכוכבים, דכתיב תמימות תהיינה". ומבואר בדבריהם, כי בליל חג השבועות יש להמתין מלהתפלל ערבית וכן לקדש על היין עד צאת הכוכבים, היות וימי ספירת העומר צריכים להיות "תמימות", כלשון

כתב הט"ז (סימן תצד ס"ק א) "מאחרין להתחיל ערבית בכניסת שבועות כדי שיהיו ימי הספירה תמימות". ובמג"א (שם) כתב: "בליל שבועות אין מקדשין על הכוס

הכתוב, וכל זמן שלא הסתיימו ימי הספירה בצאת הכוכבים של ליל שבועות, אין זה "תמימות".

כידוע, נשים פטורות ממצות ספירת העומר, כי זו מצות עשה שהזמן גרמא (משנה ברורה סי' תפט ס"ק ג). ולאור זה כתב בשו"ת להורות נתן (חלק ז סימן ל) "על דבר השאלה בנשים שאין בעליהן בביתם בחג השבועות, אם מותרות לקדש קודם צאת הכוכבים, דאף דכתבו הט"ז והמג"א ריש סי' תצד שבליל שבועות אין לקדש עד צאת הכוכבים דכתיב תמימות תהינה, מכל מקום יש לומר נשים דפטורות מספירת העומר לא שייך בהן טעם זה".

אולם מאידך, הביא הלהורות נתן את דברי הנצי"ב (העמק דבר, פרשת אמור) שלמד מהכתוב בחג השבועות (ויקרא כג, כא) "וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש", כי "דבעצם בא לדייק למעוטי תוספת, ובא ללמדנו שלא לעשות מקרא קדש אלא בלילה ולא מבעוד יום, ומכאן נהגו ישראל שלא להתפלל בעצרת מבעוד יום". ולפי דברי הנצי"ב גם נשים לא יעשו קידוש מבעוד יום. אמנם מסיים הלהורות נתן: "אולם בפוסקים לא הזכירו אלא טעם דתמימות".

ובהמשך דבריו כתב הלהורות נתן, שגם הטעם שאין להקדים להתפלל ולקדש לפני צאת הכוכבים בחג השבועות משום "תמימות", שייך בנשים למרות שאינן מצוות במצות ספירת העומר: "מכיון

שיום חג השבועות מתחיל רק בכלות מ"ט ימי הספירה בשלימות, דהא תמימות כתיב, ממילא אף נשים שאינן חייבות במצות ספירת העומר, מכל מקום גם אצלן אין חג השבועות מתחיל עד כלות מ"ט ימים תמימים, וממילא גם הן אין להם לקדש קודם הלילה דהא קודם הלילה אכתי לא חל מצות חג השבועות. והנשים פטורות רק ממצות הספירה, אבל גם חג השבועות שלהן תליא בכלות שבע שבתות תמימות דוקא".

ועל סמך דברים אלו הביא בפסקי תשובות (או"ח סי' תצד אות ב) מדברי הגרש"ז זלזניק (הובא בלוח ארץ ישראל של הגר"מ טיקוצ'ינסקי) כי "גם לענין הדלקת הנרות, אפילו לנשים אלו שמדליקות בכל יום טוב מבעוד יום, מכל מקום בליל שבועות ידליקו אחר צאת הכוכבים, כי כיון שנהגו הנשים לברך "שהחיינו" בשעת הדלקת הנרות, הרי הן מקבלות קדושת עיצומו של יום וכקידוש הוא".

- יד -

מאידך הובא בספר הליכות שלמה (חג השבועות, פרק יב הלכה ב) "הנשים שמנהגן להדליק הנרות לכבוד יום טוב מבעוד יום, נוהגות כן גם בערב חג השבועות". וציינו שם (הערה 9) שכן נהגו בבית הגרש"ז אויערבך. ובספר משמרת המועדות (סי' תקיד סע' יא הערה צה) העיר על חידושו של הגרש"ז זלזניק "דבדברי כל הפוסקים שכתבו להדליק נרות מבעוד יום,

לא אישתמיט חד מהם להזכיר חילוק זה [שיו"ט של חג השבועות שונה משאר ימים טובים], ומזה תראה בבירור דלא ס"ל האי חילוקא".

ודבריהם מבוארים על פי האמור לעיל [אות יא] בשיטת רעק"א, שכל חיוב הנשים בהדלקת נרות יום טוב הוא רק מדין כבוד היו"ט, ולכן עליהן לדקדק להדליק את הנרות מבעוד יום בדווקא, כדי לקיים את מצות כבוד היום טוב, הנעשית קודם היום טוב. ואם כן הוא הדין בחג השבועות, יש להדליק את הנרות קודם החג בדווקא. היות ואם יאחרו להדליק את הנרות בליל התקדש החג, אזי יש בהדלקת הנרות רק עונג, ואי אפשר יהיה לברך על ההדלקה, משום שאינן מחוייבות במצות עונג יום טוב.

ומדוייק כן במש"כ ההליכות שלמה "הנשים שמנהגן להדליק הנרות לכבוד יום טוב מבעוד יום, נוהגות כן גם בערב חג השבועות". והיינו שישוד ההדלקה הוא כדי לקיים את מצות כבוד היום טוב, ולכן הדבר נעשה מבעוד יום, וגם בחג השבועות מחוייבות לעשות כן, אחרת לא יוכל להדליק, שכן בהדלקה הנעשית מאוחר יותר מתקיים רק דין עונג יום טוב שנשים אינן מחוייבות בו.

- טז -

ונראה כי עדיף שהנשים המדליקות נרות יום טוב בחג השבועות מבעוד

יום, לא תאמרנה ברכת "שהחיינו" בהדלקתן [כדעת השאילת יעבץ ורעק"א המובאים לעיל אות ט], וזאת משום שכאשר ידליקו ולא יברכו "שהחיינו", יוכלו להדליק את הנרות גם מבעוד יום. שאם לא כן, כאשר תברכנה "שהחיינו", יקבלו בברכה זו את קדושת היום טוב [וקודם הלילה עדיין לא חל חג השבועות] ובכך יהיה חסרון ב"תמימות".

אולם יתכן שאפילו אם יברכו "שהחיינו" בהדלקת הנרות אין הדבר מהווה סתירה להשלמת ה"תמימות", וזאת על פי המתבאר בדברי המג"א (סימן תצד ס"ק א) "בליל שבועות אין מקדשין על הכוס עד צאת הכוכבים, דכתיב תמימות תהיינה". ויש לדייק בדבריו שדווקא קידוש אין לעשות מבעוד יום, אבל להתפלל ערבית רשאי גם מבעוד יום [שלא כדברי הט"ז (שם) שכתב במפורש "מאחרין להתחיל ערבית בכניסת שבועות כדי שיהיו ימי הספירה תמימות"]. ובשו"ת דברי יציב (ח"ב או"ח סימן רכו) כתב בביאור דברי המג"א "דייקא בכהאי גונא שמקדש מבעוד יום, בזה נראה שמחסר מהמ"ט יום ומפסיק היום בזה שמקדש. משא"כ בתפילה, סדר התפילה הוא להתפלל ערבית בזה הזמן בכל יום, שהרי יכול להתפלל מפלג המנחה, ורק שמתפלל השמונה עשרה במטבע שתקנו חכמים לשבועות בזה אינו נראה כל כך כמחסר".

ומבואר כי תפילת חג השבועות אינה נחשבת כסתירה וניגוד להשלמת

שאינן זה סתירה ניכרת ל"תמימות", הוא הדין בהדלקת הנרות, ולכן תוכל לברך שהחיינו בשעת הדלקת הנרות.

אמנם הציץ אליעזר (ח"י סימן יט אות ה) נקט שבאמירת ברכת "שהחיינו" בהדלקת הנרות, האשה מקבלת על עצמה את קדושת היום. ונפקא מינא, שאפילו שבכל שבת היא יכולה להתנות תנאי שאינה מקבלת שבת בהדלקת הנרות, ואילו ביום טוב כשמברכת "שהחיינו" אינה יכולה להתנות, כי באמירת "שהחיינו" חלה עליה קדושת היום טוב, כדבריו: "כי משמעותה המשכת וקבלת קדושת היום עליה". ואם כן לפי דעתו, ברור שאם נאמרה ברכת "שהחיינו" בהדלקת הנרות, הרי זה מעשה ניכר של קבלת קדושת היום של שבועות, הדומה לקידוש שאסר המג"א לעשות מבעוד יום בחג השבועות, מכיון שהדבר מהווה חסרון ב"תמימות".

ה"תמימות", מכיון שהתפילה אינה מעשה מיוחד המבטא את הפסקת ה"תמימות" של ימי ספירת העומר, שכן בכל יום מתפללים ערבית. ובשינוי המטבע בתוך התפילה אינו נראה כל כך כ"מחסר" ב"תמימות". ולכן בתפילה אינו נראה כמקבל את קדושת היום הבא, וכביכול מחסר ב"תמימות" של מ"ט ימי ספירת העומר. משא"כ כאשר מקדש על היין מבעוד יום, זהו ודאי מעשה ניכר של קבלת קדושת יום טוב של חג השבועות, העומד בסתירה למ"ט ימי ספירת העומר, ו"מחסר" בהיותן "תמימות".

ולפי דבריו יתכן שגם הדלקת נרות מבעוד יום דומה לתפילה מבעוד יום, ולא לקידוש. מכיון גם שהדלקת הנרות היא מעשה שהאשה רגילה לעשותו מידי שבת ויום טוב מבעוד יום, ואין בכך סתירה ניכרת ל"תמימות". וכשם שהותר להתפלל מבעוד יום בחג השבועות, בגלל

לסיכום: בערב חג השבועות יש נשים הנוהגות שלא להדליק את הנרות מבעוד יום, כדי שהדבר לא יהיה סתירה ל"תמימות" של ספירת העומר.

אולם נתבאר שיתכן ואדרבה, את מעשה ההדלקה ודאי עליהן לעשות מבעוד יום בדווקא, בכדי לקיים את המצוה שיסודה "בכבוד" היום טוב, שנשים מחוייבות בו.

ובאשר לאמירת ברכת "שהחיינו" בשעת ההדלקה, יש עדיין להסתפק שמא באמירת הברכה מקבל על עצמו את קדושת היום, ויש בכך סתירה ל"תמימות", וצ"ע.

